

ОБЛІКОВА КАРТКА

об'єкта культурної спадщини

В'язівцька мезолітична стоянка (В'язівок 4а)

(найменування об'єкта)

ВИД	ТИП	категорія пам'ятки
АРХ.	стоянка	

1. Дата утворення об'єкта:

Доба мезоліту (IX-VIII тис. до н. е.)

2. Місцезнаходження об'єкта:

Пам'ятка розташована між с. В'язівок та с. Олександрівка Лубенського р-ну Полтавської обл., за 3 км до півдня від виїзду з с. В'язівок у бік Олександрівки, на правому березі р. Сліпорід (права притока р. Сули), за 4 км вище сучасного гирла, в ур. Данилів островок, на землях Михнівської сільської Ради. Займає частину невисокого мису, утвореного р. Сліпорід на підвищеній ділянці заплави р. Сули. Із заходу й південного заходу мис обмежений западинами, що лишилися на місці колишнього річища (на окремих ділянках вони заболочені), зі сходу край мису перетинає нове (штучне) річище Сліпороду. Мис має висоту 1,4 м над рівнем заплави і форму майже рівностороннього трикутника, оберненого своєю основою до півночі.

3. Охоронний № пам'ятки:

160022-Н

4. Дати і № рішень, відповідно до яких об'єкт узятो на державний облік та визначено категорію пам'ятки:

Постанова Кабінету Міністрів України від 03 вересня 2009 р. № 928 «Про занесення об'єктів культурної спадщини національного значення до Державного реєстру нерухомих пам'яток України», п.1, додаток.

5. Функціональне використання:

сучасне використання	первісне призначення	інші (протягом часу існування об'єкта)
Землі, на яких розташована пам'ятка, належать до прирічкових природоохоронних – випасів Михнівської сільської Ради	Стоянка, поселення	Випаси, землі сільськогосподарського призначення

6. Стислий опис об'єкта:

Розташування	підвищена ділянка заплави р. Сули
Характеристика об'єкта	стоянка; площа поширення культурних нашарувань сягає до 85 м по лінії Пн–Пд та близько 75 м по лінії Сх–Зх; стратиграфія: 1) розораний темно-сірий легкосуглинистий ґрунт потужністю близько 0,25 м, верхня частина якого містить матеріали XI–XIII ст., підніжжя – раннього залізного віку; 2) прошарок білуватого легкого суглинку товщиною 0,1–0,15 м з нечисленними знахідками доби енеоліту – ранньої бронзи; 3) темно-бурий важкий суглинок стовпчастої структури потужністю до 0,4 м, у його покрівлі виявлені знахідки пізнього та раннього неоліту, нижче яких залягали мезолітичні матеріали; 4) сірувато-світло-бурий лесоподібний причорноморський суглинок – материк; у мезолітичному культурному шарі виявлено залишки 6 жител та 2 господарських ям, заповнення яких містило крем'яні, кам'яні та кістяні вироби, фауністичні рештки, окремі витвори мистецтва; наявність подібних об'єктів припускається й на нерозкопаних ділянках пам'ятки. Загальна площа — близько 85х70 м (0,6 га).
Наявність творів мистецтва	

7. Перелік складових (для комплексу (ансамблю), визначного місця):**8. Ступінь зхоронності об'єкта:**

добрий, задовільний, незадовільний, аварійний	добрий
---	--------

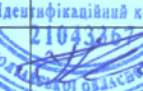
9. Наявність науково-проектної документації на об'єкт:

Найменування документації	Рік розроблення	Автор (організація)	Місце зберігання, інв. №
Облікова картка	2007	Гавриленко І.М.	
Історична довідка	2007	Гавриленко І.М.	

10. До облікової картки додаються графічні матеріали та фотофіксація:

Найменування матеріалів	Кількість	Дата виконання	Виконавець
Генеральний план з позначенням зон охорони			
План об'єкта	1		
Фото загального вигляду об'єкта	1		

Облікову картку склав:

Посада та назва організації	Спеціальність, кваліфікаційний рівень	Прізвище, ініціали	Підпис	Дата складання
Доцент кафедри історії Полтавського національного технічного університету	археолог, кандидат історичних наук	Гавриленко І.М.		23.07.2007

Керівник органу охорони культурної спадщини

В.о. начальника управління культури і туризму Полтавської

ОДА

(ініціали, прізвище, підпис, печатка)

Г.І.Фасій



Мезолітична стоянка, IX – VIII тис. до н.е.
Урочище Данилів островок,
с. В'язівок Михнівської сільської ради,
Лубенський район, **Полтавська область**

ІСТОРИЧНА ДОВІДКА

В'язівочка стоянка – одне з найдавніших поселень людини на території Полтавської області. Вона датується VIII тис. до н. е. і належить до найменш дослідженого – мезолітичного, тобто середнього, періоду кам'яної доби.

Пам'ятка розташована між селами В'язівок та Олександрівка Лубенського району Полтавської області на правому березі р. Сліпорід (права притока р. Сули), за 4 км вище сучасного гирла в ур. Данилів островок. Займає край невисокого мису, утвореного Сліпородом на підвищеній ділянці заплави Сули. Із заходу й південного заходу мис обмежений місцями заболоченими западинами, що лишилися на місці колишнього річища.

Рештки давньої стоянки були виявлені у 1984 р. Пам'ятка розкопувалася впродовж 1985, 1988 рр. канд. іст. наук В.І.Непріною, у 1994 та 1995 рр. – І.М.Гавриленком, за участі докт. іст. наук Л.Л.Залізняка та археолога зі США Б.Фіцг'ю (Мічиганський університет). До польового та лабораторного опрацювання отриманих розкопками матеріалів, проведення необхідних визначень методами природничих наук залучалися докт. геогр. наук Ж.М.Матвіїшина, канд. біол. наук Л.Г.Безусько, канд. біол. наук Й.В.Кисельов, співробітники Інституту геохімії, мінералогії та рудоутворення НАН України М.М.Ковалюх та В.В.Скрипкін.

Загальна розкопана площа становить близько 250 кв. м, що аж ніяк не вичерпує всієї території стоянки.

Завдяки унікальній збереженості культурного шару на пам'ятці виявлено залишки 6 жител та двох господарських ям, з'ясовано перспективність вивчення не тільки основної площі поселення, але й шлейфу стоянки, що залягає в торвофищних відкладах.

Пам'ятка надала у розпорядження фахівців виразну і численну колекцію крем'яних виробів, зразки кістяних та кам'яних знарядь, фауністичні рештки і, навіть, витвори мистецтва первісної людини (останні знахідки належать до категорії унікальних).

Збереження в мезолітичному культурному шарі органічних матеріалів надало рідкісну можливість визначити вік стоянки В'язівок 4а радіокарбонним способом. Найімовірніше поселення функціонувало в діапазоні 9650–9450 років тому.

Крем'яна індустрія стоянки є типовою для пам'яток другого етапу розвитку зимівниківської культури раннього мезоліту Лівобережної України.

Зараз В'язівочка стоянка найбільш повно характеризує мезолітичний період у Східній Європі. Накопичені археологічні матеріали дозволяють детально відтворити спосіб життя та побут давнього населення України у VIII тис. до н. е.,

зокрема дослідниками висвітлені основні параметри моделі господарської адаптації ранньоголоценового населення північної частини зони лісостепів здійснено графічну реконструкцію житлових споруд стоянки, визначено кількісний та статеві-віковий склад їх мешканців. Поселення є також виключно важливим джерелом для вивчення етнокультурних процесів, що відбувалися у кам'яному віці на території нашої країни.

Фахівці називають пам'ятку одним із найперспективніших об'єктів для екотуристичних маршрутів та створення археологічного скансену, позаяк здійснені дослідження дозволяють розбудувати на місці давнього поселення унікальний археологічний музей просто неба.

Таким чином, отримані в ході досліджень В'язівської стоянки матеріали дозволяють розглядати її нарівні з найвизначнішими археологічними пам'ятками України. В усьому цьому полягає надзвичайна історична цінність пам'ятки.

Кандидат історичних наук,
доцент кафедри історії Полтавського
національного технічного університету імені Юрія Кондратюка



І.М.Гавриленко

03.05.2007



Список основної літератури про В'язівцьку мезолітичну стоянку

- Бибииков С.Н., Станко В.Н., Кoen В.Ю. Финальный палеолит и мезолит Горного Крыма. – Одесса: Весть, 1994. – 240 с. (с. 51–52).
- В'язівцька стоянка // Полтавщина. Енциклопедичний довідник. – К.: Українська енциклопедія, 1992. – С. 150.
- Гавриленко І.М. Житлові та господарські споруди мезолітичної стоянки В'язівок 4а // Археологічний літопис Лівобережної України. – №1–2. – Полтава, 1997. – С. 46–55.
- Гавриленко І.М. Про статевовікову структуру ранньомезолітичної общини (за матеріалами поселення В'язівок 4а у Посуллі) // Проблемы археологии, древней и средневековой истории Украины / ТД. – Харьков, 1995. – С. 7–8.
- Гавриленко І.М. Розкопки мезолітичного поселення В'язівок 4а у 1994 р. // Полтавський археологічний збірник. – Вип. 3. – Полтава, 1995. – С. 26–36.
- Гавриленко І.М. Кістяні вироби зимівниківської мезолітичної культури (за матеріалами стоянки В'язівок 4а) // Археологічний літопис Лівобережної України. – №1–2. – Полтава, 1998. – С. 12–18.
- Гавриленко І.М. До реконструкції житлових споруд мезолітичної стоянки В'язівок 4а // Археология и древняя архитектура Левобережной Украины и смежных территорий. – Донецьк, 2000. – С. 52–53.
- Гавриленко І.М. Зимівниківська археологічна культура (до історії ранньомезолітичного населення Лівобережної України). – Полтава: АСМІ, 2000. – 128 с.
- Гавриленко І.М. Житлово-господарські комплекси мезолітичної стоянки В'язівок 4а: спроба реконструкції // Vita antiqua. – К.: Стилос, 2001. – № 3–4. – С. 180–188.
- Гавриленко І.М. В'язівцька мезолітична стоянка: Первісне населення України. – Полтава: ВЦ “Археологія” ЦОДПА, 2002. – 56 с.
- Гавриленко І.М. Організація житлового простору та кількість мешканців жител мезолітичної стоянки В'язівок 4а // Кам'яна доба України. – К.: Шлях, 2003. – Вип. 2. – С. 126–135.
- Гавриленко І.Н., Кoen В.Ю. Некоторые результаты раскопок 1988 г. мезолитического поселения Вязовок на Полтавщине // Охрана и исследование памятников археологии Полтавщины / II обл. науч.-практич. семинар. – Полтава, 1989. – С. 22–26.
- Гавриленко І.М., Супруненко О.Б. Мезолітичне поселення В'язівок 4 у пониззі р. Сліпорід на Посуллі // Археологічний збірник Полтавського краєзнавчого музею. – Вип. 2. – Полтава, 1992. – С. 76–86.
- Давня історія України: В 3 т. – К.: Наук. думка, 1997. – Т. 1: Первісне суспільство. – 558 с. (с. 121, 142–143).
- Залізник Л.Л., Гавриленко І.М. Зимівниківська мезолітична культура Лівобережної України // Археологія. – 1996. – №1. – С. 3–15 (с. 3,4,6–13).
- Залізник Л.Л., Гавриленко І.М. Мисливці ранньоголоценового лісостепу за матеріалами стоянки В'язівок 4А на Полтавщині // Археологический альманах. – Донецьк, 1995. – №4. – С. 97–103.
- Залізник Л.Л. Население Полесья в мезолите. – К.: Наук. думка, 1991. – 160 с. (с. 46).
- Залізник Л.Л. Палеоекономічна реконструкція суспільства степових мисливців // Археологія. – 1996. – №3. – С. 29–39 (с. 36,7).
- Залізник Л.Л. Ранній мезоліт України // Археологія. – 1995. – №3. – С. 3–16 (с. 6,12).
- Залізник Л.Л. Фінальний палеоліт Лівобережної України // Археологический альманах. – Донецьк, 1994. – №3. – С. 231–244 (с. 235–237).
- Залізник Л.Л. Фінальний палеоліт України // Археологія. – 1995. – №1. – С. 3–21 (с. 19).
- Кoen В.Ю. Финальный палеолит горного Крыма. Автореф. дис... к. и. н. – К., 1991. – 21 с. (с. 6,7).
- Кoen В.Ю. Некоторые новые данные о культурно-историческом процессе в Азово-Черноморском регионе в X–IX тыс. до н. э. // Российская археология. – №2. – 1992. – С. 5–19 (с. 6–18).

- Манько В.А. Зимовниковская культура каменного века в Северо-Восточном Приазовье // Теория и методика исследований археологических памятников лесостепной зоны / ТД науч. конф. – Липецк, 1992. – С. 70–73 (с. 72).
- Манько В.А. Место зимовниковской культуры в финальном палеолите – раннем мезолите Восточной Европы // История, политология, экономическая теория. – Луганск, 1993. – С. 143–150 (с. 146–148).
- Неприна В.И. Мастерская и стоянка эпохи мезолита в Посулье // Охрана и исследование памятников археологии Полтавщины / Тезисы докладов и сообщений обл. науч.–практич. семинара. – Полтава, 1988. – С. 21–22.
- Неприна В.И., Супруненко А.Б., Гавриленко И.Н. Жилище на мезолитической стоянке Посулья Вязовок 4а // Российская археология. – №3. – 1992. – С. 136–146.
- Нужний Д.Ю. Розвиток мікролітичної техніки в кам'яному віці. – К.: Наук. думка, 1992. – 187 с. (с. 41).
- Смынтына Е.В. Палеогеография Украины в эпоху мезолита // Древности. – Вып. 1. – Харьков, 1995. – С. 19–24 (с. 20).
- Смынтына Е.В. Материальная культура и образ жизни мезолитического населения Украины // Древние культуры и цивилизации Восточной Европы / Материалы 3-ей междунар. арх. конф. студентов и молодых ученых. – Одесса, 1995. – С. 24–26 (с. 24).
- Титова О., Кепін Д. Принципи організації «археопарків» // Вісник. – К.: Укр. Товариство охорони пам'яток історії та культури, 2000. – № 1. – С. 55–62 (с. 61).
- Zaliznyak L., Gavrilenko I. The Zimivniki Mesolithic Culture of Eastern Ukraine // Archaeologia Bulgarica. – Sofia, 2002. – VI, № 2. – P. 1–12.

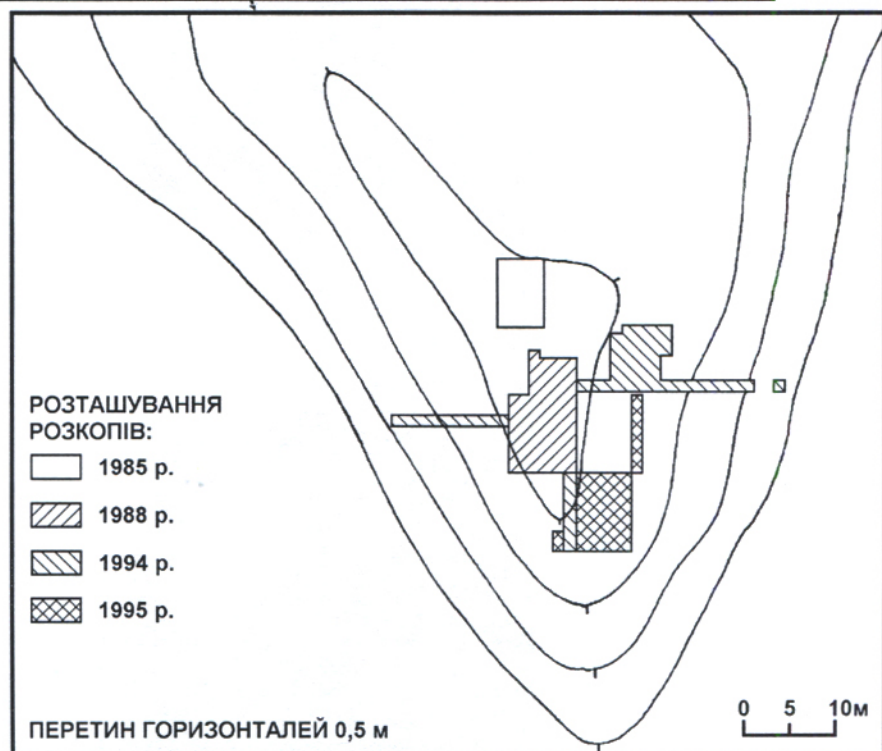


Схема розташування та план стоянки

В'язівочька мезолітична стоянка (В'язівок 4а) ,
ур. Данилів острів, с.В'язівок, Лубенський р-н, Полтавська обл



Загальний вигляд, з північного заходу

В'язівська мезолітична стоянка (В'язівка 4а) ,
ур. Данилів островок, с.В'язівка, Лубенський р-н, Полтавська обл

АКТ

технічного огляду археологічної пам'ятки

«22» липня 2007 року

Ми, що нижче підписалися, — головний спеціаліст відділу охорони культурної спадщини та культурної політики управління культури і туризму Полтавської облдержадміністрації **Полтаєва А.В.**, канд. іст. наук, доцент Полтавського Національного технічного університету ім. Юрія Кондратюка **Гавриленко І.М.**, канд. іст. наук, ст. науковий співробітник, директор Центру охорони та досліджень пам'яток археології управління культури Полтавської облдержадміністрації, **Супруненко О.Б.** склали цей акт про те, що цього числа нами проведено технічний огляд археологічної пам'ятки:

В'язівської мезолітичної стоянки (с. В'язівка Лубенського району Полтавської області)

(назва і адреса пам'ятника)

на землях громадських випасів у межах природоохоронної зони сточища р.Сліпорід
Михнівської сільської Ради

Внаслідок огляду пам'ятника встановлено:

І. ЗАГАЛЬНИЙ СТАН ПАМ'ЯТНИКА

Пам'ятка займає частину невисокого мису, утвореного р. Сліпорід на підвищеній ділянці заплави р. Сули. Із заходу й південного заходу мис обмежений западинами, що лишилися на місці колишнього річища (на окремих ділянках вони заболочені), зі сходу край мису перетинає нове (штучне) річище Сліпороду. Мис має висоту 1,4 м над рівнем заплави і форму майже рівностороннього трикутника, оберненого своєю основою до півночі, а протилежним їй гострим кутом – до півдня. Розміри мису становлять: до 85 м по лінії північ – південь та близько 75 м по лінії схід – захід. Розкопками у 1985, 1988 і 1994-1995 рр. охоплена південна частина мису, але є свідчення наявності культурних нашарувань й далі на північ.

(подається коротка характеристика зовнішнього вигляду пам'ятника або комплексу пам'ятників, його форма і розміри)

1. Місце знаходження пам'ятника

Пам'ятка розташована між селами В'язівка та Олександрівка Лубенського району Полтавської області, за 3 км на південь від виїзду з с. В'язівка у бік Олександрівки, на правому березі р. Сліпорід (права притока р. Сули), за 4 км вище сучасного гирла, в ур. Данилів острів.

(вказати урочище, берег річки, озера, найближчий населений пункт і віддалення пам'ятника від нього)

2. Які є архітектурні споруди і стан їх збереження

На території пам'ятки жодної споруди немає.

3. Стан поверхні пам'ятника

У 1980-х роках верхній горизонт ґрунтового шару кілька разів пошкоджувався оранкою (зараз територія стоянки засаджена багаторічними травами). Дерев, чагарників, обвалів чи ям у межах пам'ятки немає. Припускається руйнування східного краю мису при прокопуванні меліоративного каналу, з переміщенням вибитого ґрунту на протилежний берег нового річища Сліпороду і знищення таким чином відповідної ділянки пам'ятки на всю глибину залягання культурних нашарувань. Землі, на яких розташована пам'ятка, належать до природоохоронних земель – випасів Михнівської сільської Ради.

(вказати, чи ростуть дерева, зарослі, чи є обвали, ями і інш.)

4. Вказати, чи є на поверхні пам'ятника:
- а) підйомний матеріал у вигляді – черепків посуду, металевих, кам'яних чи кістяних виробів, решток будівель, уламків перепаленої глини (печини), обмазки і т. інш.;
 - б) рештки фундаментів, стін і т. інш. стародавніх будівель;
 - в) в зрізах та обвалах сліди ям від землянок та ям для продуктів, гончарних горнів і т. інш.:

На поверхні пам'ятки трапляються в обмеженій кількості крем'яні вироби доби мезоліту, неоліту та енеоліту, кераміка доби енеоліту – ранньої бронзи, раннього залізного віку та давньоруського часу. Рештки будь-яких стародавніх будівель чи їхніх конструктивних елементів на поверхні пам'ятника відсутні.

II. ПЛОЩА ПАМ'ЯТНИКА

1. Обміром установлено, що пам'ятник має висоту 1,4 метрів. У радіусі на схід 40 метр., на захід 45 метр., на північ 40 метр. і на південь 35 метр.
2. Подати схему форми площі пам'ятника (додається).
3. Радіус установленої зони навкруги пам'ятника рекомендується встановити у 50-200 метрів.
4. Охоронна зона може бути визначена навкруги пам'ятника в таких обрисах: зі сходу, заходу та півдня — 50-70 м, обмежена пониженнями заплави; з півночі — 150-200 м від району розкопок.

(вказати як саме – ровом, огорожею і інш.)

5. Які є відомості про археологічні розвідки та розкопки пам'ятника, вказати місце розкопок, чи вони засипані чи відкриті _____
Пам'ятка була виявлена і прошурфована у 1984 р. в результаті робіт розвідзагону комплексної Посульської археологічної експедиції Інституту археології АН СРСР, Інституту археології АН УРСР та Полтавського краєзнавчого музею (керівник розвідзагону – О.Б.Супруненко). Наступні дослідження здійснювала В.І.Непріна у складі тієї ж експедиції: у 1985 р. вона розкопала 35 кв. м у центральній частині мису, у 1988 р. – 77 кв. м за кілька метрів на південь від попереднього розкопу. І.М.Гавриленко, як керівник загону експедиції Центру охорони та досліджень пам'яток археології Полтавської області, дослідив у 1994 р. 75 кв. м на східному та західному схилах мису, а в 1995 р. – 61 кв. м на південному схилі мису. Всі шурфи та розкопи засипані.

УМОВИ ОХОРОНИ ПАМ'ЯТНИКА

З метою збереження пам'ятника і створення потрібних умов для його зберігання установа Михнівська сільська Рада, на території якої знаходиться археологічний пам'ятник В'язівцька мезолітична стоянка зобов'язана:

1. Охороняти пам'ятник від руйнування і розкрадання матеріалів.
2. Не допускати ніяких земляних робіт в межах його території та охоронної зони.
3. Не допускати розвідок і розкопок пам'ятника без пред'явлення «Відкритого листа», виданого Інститутом археології НАН України та відповідного дозволу Міністерства культури і туризму України.
4. При виявленні пошкоджень пам'ятника негайно повідомити в письмовій формі Інститут археології НАН України та Центр охорони та досліджень пам'яток археології управління культури Полтавської облдержадміністрації.

Акт складено в 3-х примірниках.

Підписи:



Полетаєва А.В.
Гавриленко І.М.
Супруненко О.Б.